Nederlandse tekst (titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973)

RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

A R R E S T

Nr. 206.538 van 9 juli 2010

A.189.395/VI-17.924

In zake: **1. de coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid INTERCOMMUNALE INTERMOSANE,**
2. de vereniging zonder winstoogmerk FEDERATIE VAN DE ELEKTRICITEITS- EN GASNETBEHEERDERS IN BELGIË, afgekort als SYNERGRID,

die woonplaats hebben gekozen bij
Mr. Jean BOURTEMBOURG, advocaat,
Zwitserlandstraat 24
1060 Brussel,

tegen:

de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de vice-eerste minister en minister van Werk en Gelijke Kansen, belast met het Migratie- en Asielbeleid,

die woonplaats heeft gekozen bij
Mr. Luc DEPRE en Mr. Thomas HAUZEUR, advocaten,
Terhulpsesteenweg 178
1170 Brussel.

DE RAAD VAN STATE, VIe KAMER,

Gezien het op 18 augustus 2008 ingediende verzoekschrift, waarbij de coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid INTERCOMMUNALE INTERMOSANE en de vereniging zonder winstoogmerk FEDERATIE VAN DE ELEKTRICITEITS- EN GASNETBEHEERDERS IN BELGIË, afgekort als SYNERGRID, de nietigverklaring vorderen van het koninklijk

besluit van 2 juni 2008 betreffende de minimale voorschriften inzake veiligheid van bepaalde oude elektrische installaties op arbeidsplaatsen;

Gelet op arrest nr. 187.417 van 28 oktober 2008, waarbij de vordering tot schorsing afgewezen wordt;

Gelet op arrest nr. 198.652 van 8 december 2009, waarbij het eerste middel van het beroep ongegrond wordt bevonden en de debatten heropend worden met het oog op het onderzoek van de overige middelen van het beroep;

Gelet op de kennisgeving van dat arrest aan de partijen;

Gezien het verslag van de heer DELVAX, auditeur bij de Raad van State, opgemaakt op grond van artikel 13 van de algemene procedureregeling;

Gelet op de kennisgeving van het verslag aan de partijen en gezien de laatste memories;

Gelet op de beschikking van 26 april 2010, waarvan aan de partijen kennis is gegeven en waarbij wordt bepaald dat de zaak voorkomt op de terechtzitting van 2 juni 2010;

Gehoord het verslag van mevrouw Odile DAURMONT, kamervoorzitter;

Gehoord de opmerkingen van Mr. Jean BOURTEMBOURG, advocaat, die voor de verzoekende partijen verschijnt;

Gehoord het advies van de heer DELVAX, auditeur;

Gelet op titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;

Overwegende dat de feiten die dienstig zijn voor het onderzoek van het beroep uiteengezet zijn in het voormelde arrest nr. 187.417 van 28 oktober 2008;

Overwegende dat de verzoekende partijen een tweede middel ontlenen aan "schending van artikel 84, § 1, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, van de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen, aan schending van de rechtsregels en van het principe van het recht en inzonderheid van het beginsel van behoorlijk bestuur alsook aan machtsoverschrijding"; dat ze erop wijzen dat de verwerende partij het advies van de Hoge raad voor preventie en bescherming op het werk ontvangen heeft op

27 oktober 2006, maar tot het einde van het jaar 2008 heeft gewacht om het advies van de afdeling Wetgeving van de Raad van State aan te vragen; dat ze voorts stellen dat de verwerende partij gevraagd heeft dat het advies binnen een termijn van dertig dagen zou worden meegedeeld, maar er vervolgens, nadat ze het advies ontvangen had, vier maanden over gedaan heeft om het bestreden koninklijk besluit uit te vaardigen en in het Belgisch Staatsblad te laten publiceren; dat ze daaruit besluiten dat de verwerende partij op onredelijke wijze afgeweken is van de "normale volgorde waarin de zaken door de afdeling Wetgeving onderzocht worden";

Overwegende dat krachtens artikel 84, § 1, 1°, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, geen uitdrukkelijke motivering vereist is voor het verzoek om spoedbehandeling ingeval gevraagd wordt dat het advies van de afdeling Wetgeving binnen een termijn van dertig dagen wordt gegeven; dat de motieven waarom de minister de beslissing neemt om de afdeling Wetgeving van de Raad van State te vragen hem binnen die termijn een advies te verstrekken, overigens een opportuniteitskwestie betreffen; dat de toetsing van opportuniteitskwesties niet tot de bevoegdheid van de afdeling Bestuursrechtspraak behoort; dat het tweede middel ongegrond is;

Overwegende dat de verzoekende partijen een derde middel ontlenen aan "schending van richtlijn 98/34/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 juni 1998 betreffende een informatieprocedure op het gebied van normen en technische voorschriften en regels betreffende de diensten van de informatiemaatschappij, inzonderheid van de artikelen 8 en 9 ervan, alsook aan machtsoverschrijding"; dat ze aanvoeren dat de bestreden handeling tijdens de ontwerpfase niet aan de Europese Commissie is voorgelegd, terwijl de artikelen 8 en 9 van de voormelde richtlijn 98/34/EG voorzien in een informatieprocedure op het gebied van normen en technische voorschriften, op grond waarvan de lidstaten de Commissie mededeling moeten doen van alle onder de richtlijn vallende ontwerpen van technische voorschriften en de vaststelling en de toepassing ervan gedurende bepaalde periodes moeten uitstellen, en dat de artikelen 8 en 9 van richtlijn 98/34/EG door het Hof van Justitie van de Europese Unie beschouwd worden als onvoorwaardelijke en voldoende nauwkeurige bepalingen waarop particulieren zich voor de nationale rechter kunnen beroepen;

Overwegende dat in het middel, zoals het in het enig verzoekschrift verwoord is, alleen wordt gesteld dat het bestreden koninklijk besluit van 2 juni 2008 een schending inhoudt van richtlijn 98/34/EG, maar niet wordt aangegeven in welk opzicht het bestreden besluit technische voorschriften zou bevatten in de zin van richtlijn 98/34/EG en evenmin wordt opgegeven in welke bepaling of bepalingen van het bestreden besluit die voorschriften vervat zouden zijn; dat de verzoekende partijen in hun memorie van wederantwoord en in hun laatste memorie eraan herinneren dat een middel ontvankelijk is zodra daarin vermeld wordt welke rechtsregels beweerdelijk geschonden zijn en op welke wijze

ze geschonden zijn; dat ze volgens hen aan die vereisten hebben voldaan; dat ze opmerken dat het antwoord van de verwerende partij aantoont dat ze het middel trouwens perfect begrepen heeft en ze vervolgens een zeer lange argumentatie geven, die meer dan tien bladzijden beslaat; dat ze de definitie geven van "producten" en "technische specificatie" volgens richtlijn 98/34/EG, alsook van "technische voorschriften"; dat ze inzonderheid aanvoeren dat uit het arrest van het Hof van Justitie van 30 april 1996, gewezen in zaak C-194/94, blijkt dat de artikelen 8 en 9 van richtlijn 83/189 betreffende een informatieprocedure op het gebied van normen en technische voorschriften, op grond waarvan de lidstaten de Commissie mededeling moeten doen van alle onder de richtlijn vallende ontwerpen van technische voorschriften en, behoudens in bijzondere spoedeisende gevallen, de vaststelling en de toepassing ervan gedurende bepaalde periodes moeten uitstellen, aldus moeten worden uitgelegd dat particulieren zich daarop kunnen beroepen voor de nationale rechter, die een nationaal technisch voorschrift waarvan niet overeenkomstig de richtlijn kennis is gegeven, buiten toepassing dient te laten; dat het Hof heeft gesteld dat deze bepalingen, omdat ze voor de lidstaten een duidelijke verplichting meebrengen om vóór de vaststelling van de ontwerpen hiervan mededeling te doen, wat hun inhoud betreft, onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig zijn; dat volgens hen een zodanige uitlegging van de richtlijn, dat het verzuim van de kennisgevingsplicht een schending van een wezenlijk vormvoorschrift is, die de niet-toepasselijkheid van de betreffende technische voorschriften op particulieren tot gevolg heeft, de doeltreffendheid kan waarborgen van de preventieve communautaire controle die de richtlijn heeft ingevoerd om het vrije goederenverkeer te beschermen, wat zij zich tot doel heeft gesteld; dat ze erop wijzen dat niet betwist wordt dat van het bestreden besluit op generlei wijze aan de Commissie mededeling is gedaan; dat ze artikel 4 van het bestreden koninklijk besluit, naar luid waarvan "de technische begrippen en uitdrukkingen dezelfde betekenis (hebben) als deze die er aan gegeven wordt door het Algemeen Reglement op de elektrische installaties […]", van nabij bekijken en daaruit afleiden dat er geen grond bestaat om een onderscheid te maken tussen een product en een elektrische installatie; dat ze stellen dat het "elektrisch materieel" dat gebruikt wordt om een installatie op te bouwen, en waarvan onder meer sprake is in de artikelen 12 en 13 van het besluit in kwestie, een product is in de zin van de richtlijn; dat ze van mening zijn dat de verwerende partij door naar een werkdocument van het "Comité normen en technische voorschriften" te verwijzen, tracht verwarring te doen ontstaan tussen het begrip "constructie of installatie" en het begrip "elektrische installatie" in de zin van het Algemeen Reglement op de elektrische installaties (AREI); dat volgens hen de "constructies en installaties" beschouwd moeten worden als kunstwerken, bijvoorbeeld onroerende goederen die samengesteld zijn uit producten waarvan de onderlinge schikking deel uitmaakt van het ontwerp van de constructie en dat dat ontwerp niet bedoeld wordt in de Europese richtlijn als ze kan worden uitgevoerd met bestaande producten maar wel als daarvoor nieuwe producten gecreëerd of gefabriceerd moeten worden of op de markt moeten worden gebracht; dat ze tot besluit stellen dat "wat er ook van zij, en zelfs als elektrische installaties beschouwd

zouden worden als "constructies of installaties", de voorschriften die in het [bestreden] besluit vervat zijn niettemin een weerslag hebben op de producten die in de installaties worden gebezigd"; dat ze erop wijzen dat artikel 8 van het bestreden koninklijk besluit lijkt op maar niet gelijk is aan artikel 18 van het AREI en dat laatstgenoemd artikel reeds de verplichting bevatte om maatregelen te treffen ter bescherming van personen, en dus ook van werknemers, tegen de daarin vermelde risico's; dat ze er niettemin op wijzen dat artikel 8 van het bestreden besluit andere en nieuwe rechtsgevolgen meebrengt wat betreft de in te zetten middelen en het risiconiveau, die in het bestreden besluit ruimer gedefinieerd zijn; dat ze daaruit afleiden dat artikel 8 van het bestreden besluit daadwerkelijk of potentieel, al dan niet rechtstreeks het vrij verkeer van producten belemmert; dat ze in dit verband voorbeelden en technische preciseringen geven; dat ze benadrukken dat terwijl het AREI een relatief beschermingsniveau vereist, waarbij rekening wordt gehouden met de plaats waar de elektrische installatie staat, het bestreden besluit eisen stelt die overal nagekomen dienen te worden en dat het bestreden besluit inzonderheid tot gevolg heeft dat een nieuw gamma producten door de Belgische netbeheerders zal moeten worden besteld en door de fabrikanten in kwestie ontwikkeld, gefabriceerd en naar België uitgevoerd zal moeten worden; dat zij voorts kritische opmerkingen maken over de vereiste bescherming van de werknemers "tegen de risico's van rechtstreekse aanraking" en "tegen de gevolgen van overspanningen te wijten aan inzonderheid isolatiefouten, schakelingen en atmosferische invloeden" en hun stelling uitgebreid staven aan de hand van verscheidene argumenten waaronder de internationale technische norm IEC 60071 die "de coördinatie van de isolatie van het elektrisch materieel - dus van de producten geïnstalleerd op netwerken met driefasige wisselspanning waarvan de hoogste spanning voor het materieel hoger ligt dan 1 kV in detail regelt," of nog norm IEC 61643-11, die een onderscheid maakt tussen verschillende klassen bliksemafleiders die specifiek gebruikt dienen te worden op de distributienetten; dat ze eveneens bezwaar maken tegen de vereiste bescherming "tegen andere gezondheidsrisico's" en tegen "de niet-elektrische risico's te wijten aan het gebruik van elektriciteit"; dat ze in verband met artikel 9 van het bestreden besluit, naar luid waarvan "de elektrische installatie … zodanig uitgevoerd [is] dat: 1° gevaarlijke lichtbogen en gevaarlijke oppervlaktetemperaturen worden vermeden; 2° oververhitting, brand en ontploffing worden vermeden", van mening zijn dat "die bepaling per definitie op zijn minst ten dele een technische specificatie is die betrekking heeft op de producten van de elektrische installaties, aangezien eventuele lichtbogen zich voordoen in de producten, aangezien alle producten een (of meer) buitenoppervlak(ken) hebben, en aangezien de producten van de installatie een brand of een explosie kunnen veroorzaken of verspreiden" en dat die bepaling dan ook een nieuw technisch voorschrift is; dat ze onder andere steunen op een classificatie die door SYNERGRID is opgemaakt in het kader van norm EN 62271-200 om hun stelling te onderbouwen; dat ze meer in het bijzonder verwijzen naar artikel 9, 1°, van het bestreden koninklijk besluit in verband met de "gevaarlijke oppervlaktetemperaturen" en naar artikel 9, 2°, naar luid waarvan "de elektrische installatie … zodanig uitgevoerd [is] dat oververhitting, brand en ontploffing worden

vermeden" en vaststellen dat het bestreden koninklijk besluit veeleisender is dan de geldende regeling; dat ze stellen "dat alle producten waaruit de elektrische installatie bestaat overeenkomstig het [bestreden] besluit aldus geconcipieerd en gefabriceerd zouden moeten worden dat die fenomenen (oververhitting, brand en ontploffing) zich niet kunnen [voordoen]" en daarop laten volgen dat de verwerende partij zich niet mag beroepen op de afwijking waarin artikel 1, laatste alinea, van de Europese richtlijn voorziet "om de bescherming van personen, met name van werknemers, te waarborgen" doordat de richtlijn alleen betrekking heeft op "maatregelen die een specifieke definitie geven van de wijze waarop een product kan of moet worden gebruikt en niet op maatregelen betreffende de producten zelf of de wijze waarop ze geïnstalleerd moeten worden" en dat "noch de artikelen 8 en 9 van het besluit, noch enige andere bepaling van afdeling IV, "Voorschriften", van de verordening specifiek betrekking hebben op het gebruik van elektrische installaties of van de producten die zich daar bevinden"; dat ze in hun laatste memorie meer in het bijzonder de nadruk leggen op het feit dat de bestreden regeling een belemmering van het vrij verkeer van goederen vormt;

Overwegende dat de verwerende partij terecht opmerkt dat het middel, zoals het in het enig verzoekschrift verwoord is, bijzonder veel leemten vertoont en dat de verzoekende partijen niet eerder dan in het stadium van de memorie van wederantwoord aangegeven hebben welke bepalingen van het bestreden besluit technische voorschriften zouden bevatten in de zin van de voormelde richtlijn 98/34/EG; dat de verwerende partij evenwel een argumentatie heeft kunnen voeren over de inhoud van het middel; dat het middel in zoverre ontvankelijk is;

Overwegende dat richtlijn 98/34/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 juni 1998 betreffende een informatieprocedure op het gebied van normen en technische voorschriften de volgende definities bevat:

" Artikel 1 - In de zin van deze richtlijn wordt verstaan onder:

1) „product”: alle producten die industrieel worden vervaardigd, en alle landbouwproducten, met inbegrip van visproducten;

[…]

3) „technische specificatie”: een specificatie die voorkomt in een document ter omschrijving van de vereiste kenmerken van een product, zoals kwaliteitsniveau, prestaties, veiligheid of afmetingen, met inbegrip van de voor het product geldende voorschriften inzake verkoopbenaming, terminologie, symbolen, beproeving en beproevingsmethoden, verpakking, het merken of etiketteren, en de overeenstemmingsbeoordelingsprocedures.

Onder de term „technische specificatie” zijn ook begrepen de productiemethoden en -procédés voor de landbouwproducten uit hoofde van

artikel 38, lid 1, van het Verdrag, voor de producten bestemd voor menselijke voeding, voor diervoeding en voor de geneesmiddelen als omschreven in artikel 1 van richtlijn 65/65/EEG, alsmede de productiemethoden en -procédés voor de overige producten, wanneer die gevolgen hebben voor de kenmerken van deze producten;

4) „andere eis”: een eis die, zonder een technische specificatie te zijn, ter bescherming van met name de consument of het milieu wordt opgelegd en betrekking heeft op de levenscyclus van het product nadat dit in de handel is gebracht, zoals voorwaarden voor gebruik, recycling, hergebruik of verwijdering van het product, wanneer deze voorwaarden op significante wijze de samenstelling, de aard of de verhandeling van het product kunnen beïnvloeden;

[…]

11) „technisch voorschrift”: een technische specificatie of andere eis of een regel betreffende diensten, met inbegrip van de erop toepasselijke bestuursrechtelijke bepalingen die de jure of de facto moeten worden nageleefd voor de verhandeling, de dienstverrichting, de vestiging van een verrichter van diensten of het gebruik in een lidstaat of in een groot deel van een lidstaat, alsmede de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen, behoudens die bedoeld in artikel 10, van de lidstaten waarbij de vervaardiging, de invoer, de verhandeling of het gebruik van een product dan wel de verrichting of het gebruik van een dienst of de vestiging als dienstverlener wordt verboden.

De facto technische voorschriften zijn met name:

— wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen van een lidstaat die hetzij verwijzen naar technische specificaties, andere eisen of regels betreffende diensten, hetzij naar beroepscodes of codes voor goede praktijken die zelf verwijzen naar technische specificaties, andere eisen of regels betreffende diensten waarvan de naleving een vermoeden geeft met de voorschriften welke bij deze wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen zijn vastgesteld, in overeenstemming te zijn;

— vrijwillige overeenkomsten waarbij de overheid partij is en die in het algemeen belang gericht zijn op de naleving van technische specificaties, andere eisen of regels betreffende diensten, met uitsluiting van bestekken voor overheidsopdrachten;

— technische specificaties of andere eisen of regels betreffende diensten die verbonden zijn met fiscale of financiële maatregelen die het verbruik van producten of het gebruik van diensten beïnvloeden, doordat zij de naleving van die technische specificaties, andere eisen of regels betreffende diensten aanmoedigen; hieronder vallen niet de technische specificaties, andere eisen of regels betreffende diensten die samenhangen met de nationale stelsels van sociale zekerheid.

Hieronder vallen de technische voorschriften die worden vastgesteld door de door de lidstaten aangewezen instanties die zijn opgenomen in de lijst welke

door de Commissie voor 5 augustus 1999 moet worden opgesteld in het kader van het in artikel 5 bedoelde comité.

Wijziging van die lijst geschiedt volgens dezelfde procedure.";

dat artikel 1, in fine, van de richtlijn als volgt luidt:

" Deze richtlijn is niet van toepassing op de maatregelen die de lidstaten in het kader van het Verdrag nodig achten om de bescherming van personen, met name van werknemers, bij het gebruik van producten te waarborgen, voor zover deze maatregelen geen gevolgen hebben voor de producten.";

dat artikel 8, lid 1, eerste alinea, van de richtlijn als volgt luidt:

" Onverminderd artikel 10 delen de lidstaten de Commissie onverwijld ieder ontwerp voor een technisch voorschrift mee, tenzij het een integrale omzetting van een internationale of Europese norm betreft, in welk geval louter met een mededeling van de betrokken norm kan worden volstaan; zij geven de Commissie tevens kennis van de redenen waarom de vaststelling van dit technisch voorschrift nodig is, tenzij die redenen reeds uit het ontwerp zelf blijken.";

Overwegende dat bij het bestreden koninklijk besluit van 2 juni 2008 minimale voorschriften worden vastgesteld inzake veiligheid van bepaalde elektrische installaties op arbeidsplaatsen; dat in artikel 1 van dat besluit het toepassingsgebied ervan als volgt wordt bepaald:

" Dit besluit is van toepassing op de werkgevers en de werknemers en de daarmee gelijkgestelde personen, bedoeld in artikel 2, § 1 van de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk.";

dat in artikel 2 bepaald wordt op welke elektrische installaties de regeling van toepassing is en dat in artikel 3 opgesomd wordt op welke installaties de regeling geen betrekking heeft; dat artikel 4 als volgt luidt:

" Voor de toepassing van de bepalingen van dit besluit hebben de technische begrippen en uitdrukkingen dezelfde betekenis als deze die er aan gegeven wordt door het Algemeen Reglement op de elektrische installaties, goedgekeurd bij de koninklijke besluiten van 10 maart 1981 en 2 september 1981, hierna AREI genoemd.";

dat de artikelen 8 tot 13, die deel uitmaken van afdeling IV, waarin de minimale voorschriften betreffende de uitvoering van de elektrische installatie worden vastgesteld, als volgt luiden:

" Art. 8. De elektrische installatie is zodanig uitgevoerd dat de werknemers beschermd zijn tegen de risico's van rechtstreekse en onrechtstreekse aanraking, tegen de gevolgen van overspanningen te wijten aan inzonderheid isolatiefouten, schakelingen en atmosferische invloeden, tegen brandwonden en andere gezondheidsrisico's alsmede tegen de niet elektrische risico's te wijten aan het gebruik van elektriciteit.
Wanneer het niet mogelijk blijkt om voormelde risico's uit te schakelen door maatregelen inzake het ontwerp of door collectieve beschermingsmaatregelen, dient de toegang tot deze installatie uitsluitend te worden voorbehouden aan de werknemers waarvan de bekwaamheid gekenmerkt is door de code BA4 of BA5 zoals bepaald in artikel 47 van het AREI.

Art. 9. De elektrische installatie is zodanig uitgevoerd dat:
1° gevaarlijke lichtbogen en gevaarlijke oppervlaktetemperaturen worden vermeden;
2° oververhitting, brand en ontploffing worden vermeden.

Art. 10. § 1 Elke stroombaan is beschermd door minstens één beschermingsinrichting, die een overbelastingsstroom onderbreekt vooraleer een opwarming kan ontstaan die schadelijk is voor de isolatie, de verbindingen, de geleiders of de omgeving.
Elke stroombaan is beschermd door een beschermingsinrichting die een kortsluitstroom onderbreekt vooraleer gevaarlijke effecten ontstaan.
§ 2. In afwijking van de bepalingen van § 1, is het toegelaten bepaalde stroombanen niet te beschermen tegen overstroom, mits de voorwaarden en nadere regels bepaald in de artikelen 119, 123 en 126 van het AREI nageleefd worden.

Art. 11. § 1. Met het oog op het uitvoeren van werkzaamheden buiten spanning, moet de scheiding van de elektrische installatie of van individuele stroombanen op een veilige en betrouwbare wijze uitgevoerd kunnen worden.
§ 2. De functionele besturing gebeurt op een veilige en betrouwbare wijze.
§ 3. De gevolgen van spanningsdalingen of van het wegvallen van de spanning en het wederopkomen ervan brengt de werknemers niet in gevaar.

Art. 12. De elektrische installatie is opgebouwd met elektrisch materieel, dat zodanig gebouwd is dat het bij een correcte installatie en correct onderhoud, en bij gebruik volgens zijn bestemming, de veiligheid van personen niet in gevaar brengt.
In voorkomend geval voldoet het materieel aan de bepalingen van de besluiten genomen in uitvoering van de communautaire richtlijnen die ter zake van toepassing zijn.

Art. 13. Het gebruikte elektrisch materieel is ofwel door zijn constructie ofwel door een bijkomende bescherming, aangepast aan de aanwezige en redelijkerwijze te verwachten uitwendige invloeden en gebruiksomstandigheden.";

Overwegende dat uit deze uiteenzetting volgt dat de volgende prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie moeten worden voorgelegd:

“ 1) Vormen nationale normen als de artikelen 8 tot en met 13 van het bestreden koninklijk besluit van 2 juni 2008 betreffende de minimale voorschriften inzake veiligheid van bepaalde oude elektrische installaties op arbeidsplaatsen, die eisen stellen voor de uitvoering van elektrische installaties, de bouw van elektrisch materieel en de beschermingsinrichtingen bij dit materieel om de bescherming van de werknemers te garanderen, technische voorschriften in de zin van artikel 1, punt 11, van richtlijn 98/34/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 juni 1998 betreffende een informatieprocedure op het gebied van normen en technische voorschriften en regels betreffende de diensten van de informatiemaatschappij, waarvan de ontwerpen krachtens artikel 8, lid 1, eerste alinea, van deze richtlijn moeten worden meegedeeld?

2) Vormen nationale normen als de artikelen 8 tot en met 13 van voormeld koninklijk besluit van 2 juni 2008 maatregelen in de zin van artikel 1, in fine, van richtlijn 98/34/EG, die de lidstaten nodig achten om de bescherming van personen, met name van werknemers, bij het gebruik van producten te waarborgen, en die geen gevolgen hebben voor de producten?”;

Overwegende dat de verzoekende partijen een vierde middel ontlenen "aan ontstentenis van motivering, schending van het evenredigheidsbeginsel en van de beginselen van behoorlijk bestuur, inzonderheid van het beginsel van redelijk bestuur, alsook aan machtsoverschrijding"; dat ze betogen dat "bij de bestreden handeling aan de adressaten ervan de verplichting wordt opgelegd de nodige maatregelen te treffen om binnen een termijn van vijf jaar vanaf de inwerkingtreding ervan te voldoen aan alle bepalingen van die handeling, terwijl elke bestuurshandeling moet steunen op juiste, relevante en wettelijk aanvaardbare motieven; dat een dergelijke termijn van vijf jaar kennelijk onredelijk is, gelet op de werken die de tenuitvoerlegging van de bestreden handeling voor de netbeheerders meebrengt";

Overwegende dat ze in hun memorie van wederantwoord stellen dat zij niet kunnen aanvaarden dat hen het verwijt wordt gemaakt de wetgeving die al jarenlang geldt te negeren, dat uit de statistieken blijkt dat de netbeheerders, dat wil zeggen de leden van de tweede verzoekende partij, cijfers qua frequentie en ernst van arbeidsongevallen kunnen voorleggen die duidelijk lager liggen dan het gemiddelde en zich echt inspannen om de veiligheid van hun werknemers voortdurend te verbeteren, en dat niet aanvaard kan worden dat de indruk wordt gewekt dat er niet genoeg geïnvesteerd wordt in de veiligheid van de werknemers zowel naar de geest als naar de letter van de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk; dat ze te kennen geven dat het onjuist is te beweren dat de werken die uitgevoerd moeten worden ten gevolge van de nieuwe

regels die in het bestreden koninklijk besluit vervat zijn, van beperkte omvang zouden zijn; dat ze aangeven dat ze niet inzien hoe volgehouden zou kunnen worden dat de werkgevers over vijfentwintig tot zevenentwintig jaar zouden hebben beschikt "om zich aan de nieuwe normen aan te passen", dat die normen niet gepreciseerd worden, dat geen enkele norm de verplichting inhield om ervoor te zorgen dat oude installaties hetzelfde veiligheidsniveau hebben als de recentste installaties, in het bijzonder het niveau waarvan sprake is in de jongste versie van het AREI; dat volgens hen niet van de werkgevers kan worden geëist dat ze hun installaties aldoor aanpassen aan de recentste versie van de reglementen en normen, waarop ze laten volgen dat zulks niet wil zeggen dat ze zich niet houden aan de nieuwe normen die voor hen gelden of dat ze hun oude installaties niet aanpassen wanneer zulks noodzakelijk en mogelijk blijkt, inzonderheid voor kwesties die verband houden met de veiligheid en het milieu; dat ze aanvoeren dat de netbeheerders over heel wat meer van het soort installaties beschikken dat door het besluit wordt beoogd dan de KMO's; dat zij wat hen betreft, om aan de normen te voldoen, 110.000 uitrustingen zouden moeten vervangen binnen een termijn van vijf jaar, "zonder te gewagen van het feit dat met het oog op de naleving van de artikelen 8 en 9 van het [bestreden] besluit nieuwe producten ontwikkeld zullen moeten worden en dat de nieuwe installaties in vele gevallen elders geplaatst zullen moeten worden dan de huidige installaties, waardoor men dus verplicht zal zijn nieuwe ruimten te zoeken en de netwerken aan te passen"; dat ze opmerken dat het bestreden besluit "nieuwe eisen bevat die noch in het AREI, noch in de huidige normen of technische voorschriften voorkomen"; dat "het uiteraard onmogelijk is zich te gedragen naar regels die nog niet bestaan en waarvan overigens aangenomen mag worden dat er nog een zeer ingrijpende technologische evolutie nodig zal zijn eer ze nageleefd zullen kunnen worden"; dat ze in hun laatste memorie hun stelling nogmaals naar voren schuiven maar "toegeven dat als de installaties van de netbeheerders die dienen voor het vervoer of de distributie van elektrische energie van het openbare of privédomein naar het verbruiksnet van de eindgebruiker met het oog op het gebruik ervan door laatstgenoemde (met uitzondering van de installaties die dienen voor het gebruik van energie die gelegen zijn achter de meter voor de eindgebruiker) niet onder het bestreden besluit vallen, de werken met het oog op de vervanging van alleen de installaties van de netbeheerders die voor het verbruik van elektrische energie dienen, redelijkerwijze binnen een termijn van vijf jaar uitgevoerd kunnen worden"; dat ze, in verband met de kwestie van de vereisten die al dan niet reeds vervat zijn in eerdere regelingen, opmerken dat het koninklijk besluit van 14 september 1992, in tegenstelling tot het bestreden koninklijk besluit, niet vereist dat elk risico uitgesloten wordt;

Overwegende dat artikel 28 van het bestreden koninklijk besluit als volgt luidt: "De werkgevers treffen de nodige maatregelen om binnen een termijn van vijf jaar vanaf de inwerkingtreding van dit besluit te voldoen aan de bepalingen van dit besluit. Zolang de in het eerste lid bedoelde werkgevers niet voldoen aan de bepalingen van [dit besluit], moeten zij blijven beantwoorden aan de

veiligheidsvoorschriften van titel III, hoofdstuk I, eerste afdeling van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming"; dat uit het advies van 27 oktober 2006 van de Hoge raad voor preventie en bescherming op het werk en uit de besprekingen die daaraan voorafgegaan zijn, blijkt dat het voor de naleving van het bestreden besluit, waarin alleen verplichte beschermingsmaatregelen worden bepaald, niet nodig is over te gaan tot de vervanging van alle elektrische installaties waarover de eerste verzoekende partij en de leden van de tweede verzoekende partij beschikken; dat er immers alleen werken uitgevoerd dienen te worden voor zover de bestaande elektrische installaties niet beantwoorden aan de voorgeschreven veiligheidsvereisten; dat een aanzienlijk deel van de maatregelen die de werkgevers krachtens het bestreden besluit moeten treffen, overigens reeds verplicht was op grond van de eerder toepasselijke regeling, in casu de bepalingen van afdeling X, Voorkomingsbeleid, van titel II, hoofdstuk I, van het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming, ingevoegd bij het koninklijk besluit van 20 juni 1975 tot invoeging van een afdeling X in titel II, hoofdstuk I, van het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming en tot wijziging van artikelen 833, 834, 835, 836 en 837 van hetzelfde reglement, de bepalingen van richtlijn 89/655/EEG van de Raad van 30 november 1989 betreffende minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid bij het gebruik door werknemers van arbeidsmiddelen op de arbeidsplaats, de bepalingen van het koninklijk besluit van 14 september 1992 tot uitvoering van de richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 juni 1989 betreffende de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid van de werknemers op het werk en de bepalingen van de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk; dat de beoogde installaties bovendien installaties zijn waarvan de uitvoering naar gelang van het geval aangevangen is, hetzij uiterlijk op 1 oktober 1981, hetzij uiterlijk op 1 oktober 1983; dat de ondernemingen en werkgevers die over zulke installaties beschikken tussen vijfentwintig en zevenentwintig jaar tijd hebben gehad om zich aan de nieuwe normen aan te passen; dat die aanpassing weliswaar niet verplicht was, aangezien ze niet eerder dan bij het bestreden besluit opgelegd is, maar zulks niet wegneemt dat de situatie die door de verzoekende partijen beschreven wordt en verband houdt met de vele werken die uitgevoerd moeten worden, ten dele aan henzelf te wijten is; dat het eerste middel van dit beroep bij arrest nr. 198.652 van 8 december 2009 ongegrond is bevonden, doordat het bestreden besluit alleen betrekking heeft op de interne installaties van de onderneming, met inbegrip van die welke dienen voor de "distributie" van de stroom naar de verschillende apparaten, en het daarbij niet gaat om "energievoorziening" in de zin van de wet van 10 maart 1925; dat in deze omstandigheden de termijn waarin het bestreden besluit voorziet niet onredelijk is; dat het vierde middel ongegrond is,

B E S L U I T:

Artikel 1.

Aan het Hof van Justitie van de Europese Unie worden de volgende prejudiciële vragen voorgelegd:

" 1) Vormen nationale normen als de artikelen 8 tot en met 13 van het bestreden koninklijk besluit van 2 juni 2008 betreffende de minimale voorschriften inzake veiligheid van bepaalde oude elektrische installaties op arbeidsplaatsen, die eisen stellen voor de uitvoering van elektrische installaties, de bouw van elektrisch materieel en de beschermingsinrichtingen bij dit materieel om de bescherming van de werknemers te garanderen, technische voorschriften in de zin van artikel 1, punt 11, van richtlijn 98/34/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 juni 1998 betreffende een informatieprocedure op het gebied van normen en technische voorschriften en regels betreffende de diensten van de informatiemaatschappij, waarvan de ontwerpen krachtens artikel 8, lid 1, eerste alinea, van deze richtlijn moeten worden meegedeeld?

2) Vormen nationale normen als de artikelen 8 tot en met 13 van voormeld koninklijk besluit van 2 juni 2008 maatregelen in de zin van artikel 1, in fine, van richtlijn 98/34/EG, die de lidstaten nodig achten om de bescherming van personen, met name van werknemers, bij het gebruik van producten te waarborgen, en die geen gevolgen hebben voor de producten?"

Artikel 2.

De uitspraak wordt uitgesteld.

Artikel 3.

Het door de auditeur-generaal aangewezen lid van het auditoraat wordt ermee belast op basis van het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie een aanvullend verslag in te dienen.

Artikel 4.

Vanaf de kennisgeving van het aanvullend verslag beschikt elke partij over een niet-verlengbare termijn van dertig dagen om een laatste memorie in te dienen.

Artikel 5.

De beslissing over de kosten wordt in beraad gehouden.

Aldus uitgesproken te Brussel in openbare terechtzitting van de VIe kamer op negen juli tweeduizend tien door:

Mevr.	Odile DAURMONT,	kamervoorzitter,
de HH.	Paul LEWALLE,	staatsraad,
	Yves HOUYET,	staatsraad,
	Vincent DURIEUX,	griffier.

De Griffier **De Voorzitter**

Vincent DURIEUX **Odile DAURMONT**

**VERTALING OVEREENKOMSTIG ARTIKEL 63,
EERSTE LID, VAN DE WETTEN OP DE RAAD VAN STATE,
GECOÖRDINEERD OP 12 JANUARI 1973.**